

*Matjaž Kmecl*

## V SPOMIN FRANCU PREMKU

Slovenski kulturniki imamo navado in razvado, da se začnemo hitro grdo držati, kadar beseda nanese na kulturo. Hudujemo se in jezimo vse počez, vsekakor pa čez splošno omejenost, ki ne more in ne more razumeti, kako zelo da je kultura pomembna za naš narodni obstoj: ko pa smo se vendar med številnimi in nevarnimi vojaškimi narodi, med različnimi »izvoljenimi« in »nebeškimi« ljudstvi ali gospodarskimi velesloni ohranili le s svojim lastnim »nasmehom civilizacije«, kot je kulturo poimenoval pesniški filozof. Obregujemo se ob denarno stebrovje današnjega slovenstva, politika da zateguje kulturi pas – vsaj z davki (kar je sicer res), če že drugače ne – in vse to nas peha v nevarno, neobstojnostno provinco; zato da slovenski narod ni bil nikoli v tolikšni nevarnosti, kot je v času sedanje dokončne osamosvojenosti.

Tako se hudujemo; manj talenta ko imamo, glasneje to delamo. Ker je marsikaj od tega precej res, je seveda sem in tja dobro tudi povedati. Toda samopomembnost in samovšečnost sta nevarno in največkrat nepristno stanje, ki megli pogled in brezobzirno odrinja vstran vse drugo. – Včasih je na primer kulturna politika že poznala nekakšen zahvalni dan za vse najvztrajnejše in najbolj odprtosrčne mecene iz gospodarstva; navsezadnje jih nikoli ni bilo tako malo in bilo ne bi prav nobenega, če ne bi bili brez posebnega dopovedovanja prepričani, da je njihovo sodelovanje potrebno in skorajda dolžnost. Do danes so, če se ne motim, ti dnevi zahvale ugasnili. – Posvetimo torej svojim mecenom vsaj v obretu spomina na Cankarjevo majsko rojstvo hvaležno misel in besedo priznanja; letos še prav posebej enemu najbolj naklonjenih, nesrečno umrlemu Francu Premku, direktorju Petrola. Ne spominjam se, da bi mu kdo od kulturnikov v tragičnem trenutku izrekel kakšno takšno misel – in vendar je brez števila kulturnih prireditvev bilo zaznamovanih s Petrolovo podporo, v modnem žargonu rečeno »sponzorstvom«. Leta dolgo je Borštnikovo srečanje slovenskih gledališč živelo tudi od »njegovih« 4,5 milijona tolarjev vsako leto; financiral je po cele številke različnih revij, bil posebej naklonjen Sodobnosti, podpiral je izide knjig, razstave, koncerte, festivale. Za nacionalno zahvalo so mu državni birokrati vse skupaj oponesli, z nenaklonjenim in izkrivljenim razlaganjem zakonov v tej zvezi očitali nepravilnost in se potem čez čas previdno in poniglavo potuhnili. – Skratka, bil je kulturnik velikega formata; z njim in tudi z drugimi možmi je imela kultura v Petrolu pomembno oporišče. – Pa mu ni bilo treba, lahko pridodamo običajno floskulo; še posebej ne, če bi deloval v okvirih običajnega kulturniškega stereotipa o gospodarstvenikih.

Naj mu torej vsaj zdaj velja beseda – pozne – zahvale!